

वरः १६ । विन्दुद्वयं गुरुचैव भवेद्यत्न स दर्पणः १७ ।
 रतिलोले विधातव्यं लघुद्वयं गुरुद्वयम् १८ । आदो
 षोडश गुरुवो द्वाविंशलघुचक्रतः । चतुःषष्टिर्ह्युता यत्न
 सोऽयं लोचपतिर्मतः १९ । श्रीरत्नसंज्ञके ताले भगणोक्तः
 मृतौ मतो २० । सिंहविक्रमताले तु भगणो नखगाः
 खगो २१ । मृतो नख मृतचैव ताले दीपकनामनि २२
 ताले स्यान्नाक्रान्ताभेदे लघ्वयं खचतुष्टयम् २३ । लघुतुष्टकं
 विरामान्तं गजलीले प्रकीर्तितम् २४ । अष्टकत्वस्तु चतुर्विंशति
 विरामान्ते मृतौ लघुः २५ । मृतद्वयं भवेत्ताले कृष्ण-
 काख्ये लघुद्वयम् २६ । भवेच्च विजयानन्दे लघ्वयं लघुल-
 यम् २७ । वीरविक्रमताले तु मृतौ लघो ततः मृतः २८ ।
 टेड्डिका रगणेन स्यादेकेनैव कृतास्तदे २९ । भगणो ग
 मृतौ स्यातां रक्षाभरणनामके ३० । श्रीश्रीर्त्तिचंज्ञके ताले
 गुरुद्वयं लघुद्वयम् ३१ । चतुर्ह्युता लघु द्वौ तु मृतौ गो
 वनमालिनि ३२ । चतुर्ष्वभिधे ताले यगणानन्तरं मृतः
 ३३ । भव्य मृतो लघो विन्दुद्वयं गौ नः मृतस्तथा ।
 लघुः मृतौ मृतचैको लघुद्वयमपि च । निःशब्दं च
 चतुष्कञ्च ताले स्यात् सिंहनन्दने ३४ । गो लघुर्गौ लघुः
 मृतस्ताले नन्दीनरे मतः ३५ । गो मृतौ गौ मृतद्वयं
 चन्द्रविम्बे प्रकीर्तितम् ३६ । इतद्वयं लघुचैकस्ताले
 स्यात्तु द्वितीयके ३७ । सकारच यकारच लघुमङ्गल-
 नामनि ३८ । चत्वारो गुरवो विन्दुवत्पारय मृतौ तद्यपि ।
 विन्दुवो दश षट् लघव ताले गान्धर्वसंज्ञके ३९ । मकरन्दे
 मृतद्वयं लघुद्वयमथो गुरुः ४० । गुरुर्लघुः मृतचैव
 लिभङ्गिः परिकीर्त्तिता ४१ । गुरुद्वयं लघुद्वयं रतिताले
 प्रकीर्त्तितम् ४२ । वसन्तताले कर्त्तव्यो भगणो भगण
 स्तथा ४३ । जगन्मये गुरुचैको विरामान्तश्च लघुद्वयम् ४४ ।
 गमृतौ लो मृतौ लघु मृतौ मारुतिनामनि ४५ । कविशे-
 खरे मृतः मृत्युं गगौ लघु ततो लघुः ४६ । खचतुष्टकं
 विना शब्दं यत्न घोषः स उच्यते ४७ । हरयल्लभताले च
 मृतौ लो गो च खल्लयम् ४८ । भगणः मृतौ गणौ गयौ
 मृतौ लघुच भैरवे ४९ । गतप्रत्यागते ताले लो गो गो गो
 प्रकीर्त्तितौ ५० । चतुर्लघु मल्लताले विरामान्तं मृतद्वयम् ५१ ।
 लघो गो भो भगो गय खल्लयं लघ्वयं पुनः । नचतुष्टकं
 विना शब्दं ताले भैरवमस्तके ५२ । सरस्वतीकण्ठाभरणे गो
 लघुच मृतद्वयम् ५३ । एक एव मृतौ यत्न श्रीङ्गातालः
 स उच्यते ५४ । मृतद्वयं विरामान्तं ताले निःसारके
 मतम् ५५ । खल्लयं सविरामान्तं गो पुनः खल्लय-

न्तथा । मृतौ गः खयुगं गय यत्न सक्तावली तु स्यात् ५६ ।
 लघो विन्दुयुगं गो लो रक्षराजे प्रकीर्त्तितः ५७ ।
 लघ्वयं सविरामान्तं गुरुः मृतद्वयं लघुः । यत्न ताले स
 विघोयो भरतानन्दसंज्ञकः ५८ । आदिताले लघुचैक
 इत्याह भरतो मुनिः ५९ । भगणश्च मृतौ ताले संपर्क-
 टकतालके ६० । एकाधिकशते ताले षष्टिर्लघुस्तथा इमे ।
 अथ मृतौ तादिमात्राभेदेन तालघातनम् । "ताले निष्पात-
 हस्तः मृतमनुष्यद्वेष्टातमेकं सशब्दं तत्पश्चात् द्वौ च घातो
 निनदविरहितौ दर्शयेद्वर्द्धतोऽधः । शुन्यत्वात् पङ्कता-
 लाविति जगति पुनः स्तब्धसिद्धौ सनन्दा विल्लं घातल्यं
 तत् लिफलततुवर्द्धिर्बर्द्धयेदुदुर्लकारम् । एको घातः स-
 गच्छो द्विकल इह गुरौ शब्दं ह्रींस्तथाप्यः सोऽप्यूर्ध्वं
 याति लीलावलयवलयितोत्तानहस्ताङ्गुलीभिः । किञ्चो-
 चैकैकमात्रा सप्तदयिनि लघो घात एको निनादी घातो
 मात्रार्द्धभाजि मृतुवपुषि लघोरर्द्धनादेन घातः ।
 संगो दा ० शक्तवकः ।

"आदावष्टस्तथा रद्वो ब्रह्मा इन्द्रचतुर्दशः । दशापतारवन्वा-
 दिन्दुलनाट्यं ततः परम् ।"

अष्टाष्टतालभेदाः । "आष्टः १ दोलः २ ज्योतिः ३ चन्द्रशेखरः ४
 गङ्गामं ५ पञ्चतालः ६ रूपकं ७ समतालः ८ ।"

तल्ल रद्वतालभेदाः । वीरविक्रमः १ । विषमसप्तद्वः २
 भरणं ३ वीरदशकः ४ मण्डूकः ५ कन्दर्पः ६ षोडशाष्टिः ७
 ध्रुवचरणं ८ दशकोपी ९ गजेन्द्रगुरुः १० कुटकाः ११ ।

अथ ब्रह्मतालभेदाः । "ब्रह्म १ विरामब्रह्म २ टकका ३ सप्तमात्रा ४
 अथेन्द्रतालभेदाः । "देवधारः १ देवघाती २ मदनदोला ३ गुरु-
 गन्धर्वः ४ पञ्चाक्षी ५ इन्द्रभाषः ६ ।"

अथ चतुर्दशतालभेदाः । "चिन्मतालः १ चन्द्रमात्रा २ देवमात्रा ३
 अष्टज्योतिः ४ खगंधारः ५ लघाष्टः ६ धराधारा ७ वस-
 न्ताक् ८ काककलाट ९ कीरशब्दा १० ताण्डवी ११
 हर्षधारिका १२ भाषा १३ अर्द्धमात्रा १४ ।"

क्रमेणैषां लक्षणानि तत्रापि अष्ट तालभेदस्य लक्षणानि यथा
 "एकतालस्ततः मृत्युं यगलं तालिका परे । सङ्गीते
 प्रथमः सार आङ्गतालः प्रकीर्त्तितः १ । एकतालश्च
 मृत्युश्च क्रमेणापि लिधा भवेत् । शेषमृत्युं कलाभेदे
 दोलाख्यश्च भवेत् प्रथक् २ । प्रथमं युगलं तालं
 एक एकस्तथा परे । कलाभेदे गानमेवं ज्योतिष
 परिकीर्त्तितम् ३ । चन्द्रचन्द्रस्तथा युगलं तथा चन्द्र-
 स्तथा परे । षट् तालानि भवन्त्येवं चन्द्रशेखर-